

ai nii joo.

niin no.

kiva.

jep.

Maarit Berg • Leena Silfverberg

Kato HEI

PUHEKIELEN ALKEET

heido!

*joo
joo.*

tota...

kitti!

vai nii.

*just
joo.*

*no
mut...*

moi!

miten nii?

sori.

FINN LECTURA

SISÄLLYSLUETTELO

Lukijalle	8
Merkit ja lyhenteet	9
KAPPALE 1	11
Toivotuksia	11
Kohteliaita fraaseja	11
Partitiivi	12
Lukusanat	13
Persoonapronominit	14
Verbejä	14
Kysymyspäätte	15
Persoonapronominien genetiivi	17
Demonstratiivipronominit	17
Kysymyssanat	18
Harjoitukset	19
Sanasto	22
Selityksiä	23
KAPPALE 2	25
Kieltoverbi	25
Kielteinen kysymys	26
Verbityypit	27
Pronominien partitiiveja	33
Kellonaika	34
Tiedustelu ja kysymys	35
Kysymyssanat	35
Harjoitukset	36
Sanasto	38
Selityksiä	39
KAPPALE 3	41
Paikan sijat	41
Kysymyspronomini <i>mikä</i> ja demonstratiivipronominit	42
Paikan adverbit	43
Verbejä	46
Kiitoksia	47
Kysymyssanat	48
Olla-verbin imperfekti	48
Harjoitukset	49
Sanasto	52
Selityksiä	54

ISBN 978-951-792-882-3

© 1997 Maarit Berg, Leena Silfverberg ja Finn Lectura

5., uudistettu painos

Valokuvat: Getty Images s. 12, 15, 58, 60, 62, 76, 89, 94, 101, 116, 120, 130, 156, 167, 172, 179, 180, 186
Shutterstock s. 44, 72, 92, 103, 117, 134, 151, 185

Kansi Riikka Turkulainen
Ulkoasu ja taitto Riikka Turkulainen
Kustantaja Oy Finn Lectura Ab, Helsinki, 2017
info@finnlectura.fi
www.finnlectura.fi

Tämä teos on yhdistetty työ- ja oppikirja. Teos on suojattu tekijänoikeuslailla (404/61). Työkirjasivujen ja niiden osien valokopiointi, skannaaminen ja muu digitaalinen kopiointi on kokonaan kielletty. Tekstisivujen ja niiden osien valokopiointi, skannaaminen tai muu digitaalinen kopiointi on kielletty, ellei siihen ole hankittu lupaa. Tarkista, onko oppilaitokselanne voimassa olevat valokopiointi- ja digiluvat. Lisätietoja luvista antaa Kopioisto ry www.kopioisto.fi. Teoksen tai sen osan muuntelu on ehdottomasti kielletty.

KAPPALE 4	56	Sanasto	125
Puhekielen astevaihtelua	56	Selityksiä	126
Indefiniittipronomini	57	KAPPALE 9	128
Persoonapronominien taivutus	61	Kielteinen imperfekti	128
Harjoitukset	63	Me-persoonan kielteinen imperfekti	131
Sanasto	65	Perfekti ja pluskvamperfekti	132
Selityksiä	67	Harjoitukset	136
KAPPALE 5	69	Sanasto	140
Verbin me-persoonaa	69	Selityksiä	142
Me-persoonan käyttötapoja	71	KAPPALE 10	144
Objekti	74	Konditionaali	144
Persoonapronominien objekti	75	Me-persoonan konditionaali	147
Konditionaali verbeistä <i>olla, saada, ottaa</i> ja <i>voida</i>	75	Kielteinen konditionaali	148
Rahojen nimet	77	Konditionaalien käyttötapoja	150
Indefiniittipronomit	78	Konditionaalien perfekti	153
Harjoitukset	79	Tunneilmauksia	155
Sanasto	83	Harjoitukset	157
Selityksiä	84	Sanasto	162
KAPPALE 6	86	Selityksiä	163
Genetiivi	86	KAPPALE 11	165
Persoonapronominien genetiivi	86	Imperatiivi	165
Demonstratiivipronominien genetiivi	86	Imperatiivin käyttö	166
Omistusrakenne	88	Erilaisia tapoja käskää ja pyytää	168
Lukusanojen taivutus	90	Passiivi	170
Tunteita ja tuntemuksia	92	Yleistävät ilmaukset	171
Kysymyspronomin <i>kuka</i>	93	Harjoitukset	173
Harjoitukset	95	Sanasto	176
Sanasto	98	Selityksiä	177
Selityksiä	99	KAPPALE 12	178
KAPPALE 7	100	Monikko	178
III infinitiivi	100	Monikon partitiivi	178
Nesessiivilauseet	102	Monikon genetiivi	182
Järjestysluvut 1 – 10	104	Monikon illatiivi	183
Harjoitukset	105	Demonstratiivipronomit ja <i>kuka</i> monikossa	183
Sanasto	109	Harjoitukset	187
Selityksiä	110	Sanasto	191
KAPPALE 8	111	Selityksiä	192
Positiivinen imperfekti	111	HARJOITUSTEN VASTAUKSET	193
Me-persoonan imperfekti	115	KAPPALEIDEN AAKKOSELLINEN SANASTO	203
<i>mielellää(n)</i>	119	HELSINGIN PUHUTTU KIELI	209
Harjoitukset	121		

1. Fonologisia ja morfologisia piirteitä	210	2.11. Omistusrakenne	223
1.1. Vokaalit	210	2.12. Aikamuotojen puhekielistä käyttöä	224
1.1.1. i katoaa	210	2.12.1. Imperfekti	224
1.1.2. a/ä katoaa	211	2.12.2. Pluskvamperfekti	224
1.1.3. a/ä muuttuu	211	2.13. Retorinen toisto	224
1.1.4. Kysymyspäätteen ko/kö loppuvokaali katoaa	212	2.14. Possessiivisuffiksit	224
1.1.5. Diftongit avartuvat	212	2.15. Partisiippiattribuuteista ja lauseenvastikkeista	226
1.2. Konsonantit	212	2.16. Verbivoittoisuus	226
1.2.1. n katoaa	212	3. Sanastosta	227
1.2.2. t katoaa	213	3.1. Typistyminen	227
1.2.3. d katoaa	213	3.2. Johtaminen	228
1.2.4. ts ⇒ tt	214	3.2.1. is	228
1.3. Taivutus	214	3.2.2. ri	229
1.3.1. Verbityyppi 4	214	3.2.3. (k)ka/(k)kä	230
1.3.2. III infinitiivi	214	3.2.4. kku/kky	230
1.3.3. Verbien pikapuhemuodot	215	3.2.5. tsi	231
1.3.4. Pronominit	216	3.3. Sanojen lainaaminen	231
1.3.5. Lukusanat	216	3.4. Adjektiiveja ja adverbeja	232
2. Syntaksisia piirteitä	217	3.5. Puhekielen verbejä	232
2.1. Sanajärjestyksestä	217	3.6. Kutsumanimiä	233
2.2. Lohkolause	217	4. Keskustelupartikkelit	234
2.3. Kysymyslause	218	4.1. Partikkelit, joilla on kiinteä paikka	234
2.3.1. Kysymyssana + kysymysliite	218	4.1.1. Partikkelit <i>ai</i> ja <i>vai</i>	235
2.3.2. KOMI-kysymys	218	4.1.2. Partikkelit <i>no</i> , <i>mut</i> ja <i>jaa</i>	237
2.4. Relatiivilause	218	4.1.3. Partikkelit <i>joo</i> , <i>nii(n)</i> , <i>just</i> ja <i>jep</i>	239
2.5. Puhekielen konjunktioista	219	4.2. Liikkuvat partikkelit	241
2.5.1. <i>ku</i>	219	4.2.1. <i>niinku</i> , <i>tota</i> , <i>tota noi(n)</i> , <i>öö</i>	241
2.5.2. <i>et(tä)</i>	219	4.2.2. <i>kyl(lä)</i>	241
2.5.3. <i>ni</i>	220	4.2.3. <i>hei</i> , <i>kato</i> , <i>kuule</i>	242
2.5.4. <i>vaik(ka)</i>	220	4.2.4. <i>sit(te)</i>	242
2.5.5. <i>jos</i>	220	4.2.5. <i>nyt</i>	243
2.6. Määräisyys ja tunnettuus	220	4.3. Liitepartikkelit	243
2.7. Persoonamuodot	221	4.3.1. (k)ki ja (k)kaa/(k)kää	243
2.7.1. Pronominit <i>se</i> ja <i>ne</i> puhuttaessa ihmisestä	221	4.3.2. s	244
2.7.2. Verbien ne-persoonan	221	4.3.3. (p)pa/(p)pä ja (p)pas/(p)päs	244
2.7.3. Verbien me-persoonan	221	4.3.4. ha(n)/hä(n)	245
2.8. Subjekti	222	HAKEMISTO	246
2.9. Objekti	222		
2.9.1. Me-persoonan objekti	222		
2.9.2. Kohtelias partitiivi	222		
2.10. Paikan adverbeja	223		

LUKIJALLE

Kato hei -oppikirja on jälleen uudistunut. Sekä puhekielessä että sen tutkimuksessa on tapahtunut paljon sitten vuoden 1997, jolloin tämä oppikirja julkaistiin ensimmäisen kerran. Koska maailma on muuttunut, kielikin on muuttunut: puhekielessä on esimerkiksi paljon enemmän sanoja, jotka liittyvät kommunikaatioteknologiaan, ja paljon enemmän lainasanoja englannista. Nämä kaksi ilmiötä liittyvät tietysti toisiinsa.

Olemme uusineet dialogeja tähän maailmaan sopiviksi, mutta emme ole lähteneet listaamaan englannista omaksuttuja lainasanoja, koska useimmat ymmärtävät ne ilman oppikirjaakin. Tämän saman ratkaisun olemme tehneet kaksi kertaa aiemminkin samasta syystä. Tämän kirjan pääpaino on puhekielen kieliopissa.

Koska opettajat ja opiskelijat ovat sitä monta kertaa pyytäneet, olemme lisänneet kappaleiden yhteyteen harjoituksia. Harjoitukset ovat samantapaisia kuin ne, joita opettajat ovat itse kertoneet tehneensä tätä kirjaa käyttäessään. Ne varmistavat opittua ja osin myös haastavat opiskelijaa teroittamaan kuuloaan. Harjoitukset tekevät kirjasta entistä sopivamman myös itseopiskeluun.

Toivomme kaikille lukijoille oivalluksen hetkiä tämän oppikirjan parissa!

Helsingissä

Maarit Berg

Leena Silfverberg

MERKIT JA LYHENTEET

/	(kauttaviiva) ilmaisee vaihtoehtoa, esim. <i>mä oon / moon</i>
∅	(päällelyönti) kirjaimen päälle vedetty viiva ilmaisee, että kirjain katoaa jossakin muodossa, esim. <i>kukist∅</i>
-	(tavuviiva) ilmaisee vokaalien välissä intonaation muutosta, esim. <i>Jaa-a</i>
+	osoittaa, mikä sija seuraa aina jotakin sanaa, esim. <i>tykätä + sta/stä</i> , tai mitkä muodot liitetään toisiinsa, esim. se-persoonan vartalo+s/ <i>si/is/isi</i> +persoonapäätte, esim. <i>tek+isi+n</i>
→	(nuoli) osoittaa, millaiseksi äänne, äänneet tai sana muuttuu, esim. puhua → puhuu
,	(pilkku) tauon merkki puheessa, esim. <i>Täällel o, mut tuol ulkona o</i>
...	(kolme pistettä) ilmaisee, että jotakin on jätetty pois lauseesta tai puhujalla on aikomus jatkaa puheenvuoroaan, esim. <i>Mä en oikee tiitä... Tässön vähä kiire</i>
:	(kaksoispiste) osoittaa vaihtelua, esim. astevaihtelutapauksia <i>ht : hd</i>
=	(yhtäläisyysmerkki) samanmerkityksisten sanojen tai sanontojen välissä, esim. <i>Natalia on kyl kiva = Natalia on todellakin kiva</i>
'xx'	(puolilainausmerkit) puolilainauksilla osoitetaan sanan merkitys, esim. <i>Ai lift</i> . Se on 'hissi'
"xx"	(lainausmerkit) lainausmerkeillä osoitetaan sitaatti, esim. No, ku ne sanoo "moro" tai selitetään sanaa, esim. hitto "lievä kirosana"
(xx)	(sulkumerkit) suluissa oleva äänne tai äänneet voivat jäädä puheessa ääntymättä, esim. <i>mä oo(n)</i>
<i>xx</i>	(kursivointi) kielen ainekset on kursivoitu selityksissä, esim. Lukusana <i>kaks</i> taipuu kuten <i>yks</i>
xx	(lihavointi) lihavointia on käytetty osoittamaan päätteitä (<i>puhutte</i>) ja keskeisiä sanassa tapahtuvia äännevaihteluja (<i>lippu : liput</i>)
XX	voi olla mikä tahansa sana tai kuka tahansa henkilö
V	vokaali
VV	kaksi vokalia
K	konsonantti
N	nominatiivi
P	partitiivi

G	genetiivi
n-objekti	n-päätteinen objekti (ei nominatiivimuotoinen objekti)
Abl.	ablatiivi
Ad.	adessiivi
All.	allatiivi
El.	elatiivi
esim.	esimerkiksi
HUOM!	Huomaa!
Ill.	illatiivi
imperf.	imperfekti
In.	inessiivi
jne.	ja niin edelleen
kond.	konditionaali
kpl	kappale
ks.	katso
mm.	muun muassa
mon.	monikko
ns.	niin sanottu
obj.	objekti
pääte	Pääteellä tarkoitetaan tässä oppikirjassa sekä tunnuksia (mon. i , imperf. i , kond. isi), liitepartikkeleita (esim. ko/kö , ha(n)/hä(n) , (k)kaa/(k)kää että varsinaisia päätteitä (esim. ssa/ssä , tte , mme)
vert.	vertaa

KAPPALE 1

Kielioppi

Toivotuksia

Huomenta. / Päivää. / Iltaa. / Hyvää yötä.

Hauskaa iltaa! Hyvää kesää! Onnea! Hyvää matkaa!

Kohteliaita fraaseja

Puhuttu kieli

Hei

Hei / Moi / Terve / Päivää

Hei hei, Heippa / Heido / Moi moi / Moikka / Moido

Nähää(n)

Hyvää jatkoa

Samoin sulle kiitti

Kiitos / Kiitti

Ei kiitos / Ei kiitti

Ei mitään

Anteeks / Sori

Ei se mitään

Kiva nähä

Miten menee?

Mikäs tässä

Entäs sulle?

Kirjoitettu kieli

Hei

Näkemiin

Nähdään

Hyvää jatkoa

Kiitos samoin

Kiitos

Ei kiitos

Ei mitään

(kiitoksen jälkeen)

Anteeksi

Ei se mitään

(anteeksipyynnön jälkeen)

Hauska nähdä

Mitä kuuluu?

Kiitos hyvää

Entä sinulle?

KOHTAAMINEN

- Anne! Moi!
- No moi moi. Kiva nähä. Miten menee?
- Mikäs tässä, iha oookoo. Entäs sä, mitä sulle kuuluu?
- Ihan jees.

***

SOVITTU TAPAAMINEN

- Terve, sori, et mä oon myöhässä.
- Joo ei se mitään.

***

EROTESSA

- No, hei hei ja hyvää kesää!
- Samoin sulle kiitti. Nähään taas.
- Joo nähää.

Partitiivi

(V = vokaali, K = konsonantti)

<u>V</u> sanan lopussa	<u>VV</u> tai <u>K</u> sanan lopussa	<u>e</u> sanan lopussa
kassii	teetä	huonetta
kirjaa	harmaat(a)	virhettä
kelloo		
kännykkää		
hölmöö	puhelint(a)	jädee
katuu	kysymyst(ä)	lattee
hyllyy	valkost(a)	

kielioppi

Partitiivin päätte on puhekielessä sama kuin yleiskielessä, paitsi sanoilla, jotka loppuvat yhteen vokaaliin (paitsi **e**:hen). Kun sanan lopussa on yksi vokaali, partitiivin päätte on sama vokaali kuin sanan viimeinen vokaali. Päätte voi erota kirjoitetun kielen päätteestä myös, jos sanan lopussa on **io**, **iö** tai **eo**: *televisioo*, *radioo*, *museoo* (vrt. *televisiota*, *radiota*, *museota*).

Puhekielessä on paljon **e**-loppuisia sanoja, varsinkin lainasanoja, jotka taipuvat partitiivissa: *jäde* : *jädee*.

Partitiivia käytetään esimerkiksi numeroiden kanssa ja toivotuksissa ja tervehdyksissä.

Lukusanat

1 yks	11 ykstoist(a)	21 kaksykytyks
2 kaks	12 kakstoist(a)	22 kaksykytkaks
3 kolme	13 kolmetoist(a)	30 kolkyt
4 neljä	14 neljätoist(a)	40 nelkyt
5 viis	15 viistoist(a)	50 viiskyty
6 kuus	16 kuustoist(a)	60 kuuskyty
7 seittemä(n)	17 seittemäntoist(a)	70 seitkyty/seiskyty
8 kaheksa(n)	18 kaheksantoist(a)	80 kaheks(a)kyty
9 yheksä(n)	19 yheksäntoist(a)	90 yheks(ä)kyty
10 kymmene(n)	20 kakskyty	100 sata

200 kakssataa
300 kolmesataa
400 neljäsataa
500 viissataa
600 kuussataa
700 seittemänsataa
800 kaheksansataa
900 yheksänsataa
1000 tuhat

kielioppi

Persoonapronominit

mä me
sä te
se ne

kielioppi

Verbejä

olla	puhuu	kysyy	sanoo
mä oo(n) / moo(n)	mä puhu(n)	mä kysy(n)	mä sano(n)
sä oot / soot	sä puhut	sä kysyt	sä sanot
se o(n) / so(n)	se puhuu	se kysyy	se sanoo
me ollaa(n) / mollaa(n)	me puhutaa(n)	me kysytää(n)	me sanotaa(n)
te ootte	te puhutte	te kysytte	te sanotte
ne o(n) / no(n)	ne puhuu	ne kysyy	ne sanoo

Jos infinitiivin päätteessä on vokaali, muuttuu infinitiivin päätteeksi **a/ä** puhekielessä edellä olevan vokaalin kaltaiseksi (*puhua* → *puhuu*). Puhekielen infinitiivit ovat siis muotoa *puhuu*, *kysyy*, *sanoo*. (Infinitiivi ja 3. persoona näyttävät siis samalta.)

Puhekielessä verbi on sekä se- että ne-persoonassa samanmuotoinen (*se puhuu*, *ne puhuu*).

Me-persoonan päätteessä on puhekielessä **taa(n)/tää(n)** tai **a(n)/ä(n)**. Päätteessä on myös passiivin päätteessä, vrt. kpl 5 ja 11.

kielioppi

Kysymyspäätte

oo(n)ksmä?	puhu(n)ksmä?
ootsä?	puhutsä?
onkse?	puhuukse?
ollaa(n)ksme?	puhuttaa(n)ksme?
oottekste?	puhuttekste?
onksne?	puhuuksne?

Sanat voidaan ääntää myös erikseen (*Oonks mä?*).

kielioppi

HEI

- Hei. Mä oon Katja.
- No hei. Mä oon Mathias.

***

AI KUKA NATALIA?

- Natalia on kyl kiva.
- Ai kuka Natalia?
- No, son se yks venäläine.
- Ai se. Puhuukse englantii?
- Joo, mut se puhuu kyl suomeeki.
- Ai.

***

AI SÄ OOT TAMPERELAINEN

- Moi.
- Moro.
- Ai sä oot tamperelainen.
- Kuin nii?
- No ku ne sanoo "moro".

***

MITÄ SÄ PUHUT?

- Hei, ootsä se Heikki?
- Joo. Kuin nii?
- No ku sä puhut kuulemma kiinaa.
- Ai, kuka niin sanoo?

***

PUHUTSÄ SUOMEE?

- Puhutsä suomee?
- Puhun joo.

***

- Puhutsä suomee?
- Sori. En.
- No, puhutsä englantii tai saksaa?
- Joo. Englantii joo.

***

- Puhutsä suomee?
- Joo. Puhun mä vähä.
- Nii mäki. Puhutaaks sit suomee?
- Joo. Puhutaa vaa.

***

JUHLISSA

- Onks Pekka ja Marjo täällä?
- On joo.
- Kiva.

***

KÄNNYKKÄ

- Hei, sori, voinks mä lainaa sun kännykkää? Mun oma on rikki.
- Joo, tietysti. Täs on.

Persoonapronominien genetiivi

mä	mun
sä	sun
se	sen
me	meiän
te	teiän
ne	niitten

Demonstratiivipronomit

tää (tämä)	nää (nämä)
toi (tuo)	noi (nuo)
se (se)	ne (ne)

MITÄ TOI MAKSAA?

- Anteeks mut, mitä toi sanakirja maksaa?
- Viiskytyheksän.
- Kiitti.

***

TÄÄLLÄ

- Hei, onks tääl vessaa?
- Just tässä ei oo, mut tuoll on.

***

- Onks tääl hissii?
- On joo, tuola.

Huom!
Tällaisissa epä-
varmoissa kysymyksissä
substantiivi on usein
partitiivissa.

MONTAKS PÄIVÄÄ

- Montaks päivää sä oot viel täälä?
- No, mä oon pari vielä.
- Ai, nii vähä?
- Nii.

***

KYLÄSSÄ

- Kahvii vai teetä?
- Onks maitoo?
- On, joo.
- No sit kahvii, kiitos.
- Entäs sokerii?
- Ei kiitos.

Huom!

**Ainesana on usein
partitiivissa.**

Kysymyssanat

Kuka sä oot?

Mitä sä puhut?

Mis tääl on hissi?

Mitä toi maksaa?

Monta(ks) päivää?

Miten menee?

Entäs sä?

Mitä sulle kuuluu?

kielioppi

Harjoitukset

1. Tervehtikää toisianne pareittain käyttäen erilaisia tervehdyksiä ja hyvästelyjä.

2. Etsikää erilaisia toivotuksia ja harjoitelkaa niitä parin kanssa seuraavan mallin mukaan (valitse oikea tapa vastata):

Hyvää viikonloppua!   - Kiitos samoin.

Hyvää matkaa!   - Kiitos.

3. Kuuntele äänitteeltä numeroita ja partitiiveja ja kirjoita ne yleiskielelle.

1. _____ 2. _____

3. _____ 4. _____

5. _____ 6. _____

7. _____ 8. _____

9. _____ 10. _____

11. _____ 12. _____

13. _____

4. Vastatkaa kysymyksiin pareittain.

1. Hei, miten menee?
2. Puhutsä suomee?
3. Ootsä suomalaisine/venäläine/saksalainen...?
4. Puhutsä englantii?
5. Puhutteks te englantii?
6. Puhuuks ne venäjää?
7. Mitä sä kysyt?
8. Mitä se sanoo?
9. Onks Minna täällä?
10. Minna? Onks se se tamperelainen?

5. Taivuta olla-verbi kysymysmuodossa.

1. _____ te täällä pari päivää vielä?
2. _____ Liisa ja Ivan täällä pari päivää vielä?
3. _____ sä täällä pari päivää vielä?
4. _____ Heikki täällä pari päivää vielä?
5. _____ se täällä pari päivää vielä?
6. _____ me täällä pari päivää vielä?
7. _____ ne täällä pari päivää vielä?

6.

- a) Mitä kieltä parisi puhuu? Etsi kieliä sanakirjasta ja tee partitiivi.
- b) Kerro myös muille.

Malli: a) englantii → Puhutsä englantii?
b) Darja puhuu englantii ja suomee.

---

7. Käytä kappaleessa olevia kysymyssanoja ja tee parillesi niiden avulla kysymyksiä.

8. Miten sanot yleiskielellä?

1. Mä oon Katja.
2. Puhutsä suomee?
3. Son se yks venäläine.
4. Ootsä se Heikki?

Sanasto

Puhuttu kieli

et
iha(n)
kiitti
ku
kyl
kysyy
kännykkä
lainaa
minkämaalane(n)
mis
mitää(n)
monta/montaks
mut
mäki
nii
noi
nääh/nähää(n)
nääh
puhuu
puoliks
sanoo
sit
sori
tamperelaine(n)
tarviit
toi
tuol
tuola
täs
tää
täälä
vaa(n)
venäläine(n)
viel
vähä(n)

Kirjoitettu kieli

että
aivan/ihan
kiitos
koska (tässä)
todellakin; itse asiassa; kyllä
kysyä
matkapuhelin
lainata
minkämaalainen
missä
mitään
kuinka monta
mutta
minäkin
niin
nuo
nähdä/nähdään
nämä
puhua
puoliksi
sanoa
siinä tapauksessa; sitten
anteeksi
tamperelainen
tarvitset (tarvita)
tuo
tuolla
tuolla
tässä
tämä
täällä
vain
venäläinen
vielä
vähän

Selityksiä

1) *no*

Tässä kappaleessa *no*-partikkelia käytetään seuraavissa tehtävissä:

- sellaisen repliikin alussa, joka lisää tilanteeseen jotakin uutta tai vaihtaa puheenaihetta (*No, puhutsä englantii?*)
- sellaisen vastauksen alussa, joka sisältää selityksen (*No ku sä puhut kuulemma kiinaa.*)
- sellaisen vastauksen alussa, joka osoittaa, että kysyjä olisi voinut itsekin keksiä vastauksen tai hänen pitäisi tietää se (*No se on se yks venäläine.*)
- sanaliittoa *no ku* käytetään samalla tavalla kuin sanaa *no* sellaisen vastauksen alussa, joka sisältää selityksen (*No ku ne sanoo moro.*)
- vastattaessa tervehdykseen (*Hei. - No hei.*)

2) *ookoo, sori, jees*

Anglismit ovat yleisiä puhekielessä. Partikkeleita *ookoo* ja *sori* käytetään samalla tavalla kuin englannissa. Sen sijaan *jees* on usein adjektiivi (*Pekka o ihan jees tyyppi.*)

3) *Ai*

Keskustelussa käytetään partikkelia *ai* mm. seuraavasti:

- kun halutaan ilmaista, että on saatu uutta informaatiota (*Se puhuu kyl suomee. - Ai.*)
- usein *ai* ilmaisee myös, että halutaan lisää tietoa (*Liisa puhuu arabiaa? - Ai? - Se on puoliks irakilaine.*)
- kun *ai* liitetään johonkin toiseen sanaan, voidaan osoittaa, mitä osaa edellisestä puheenvuorosta ei uskota tai ymmärretä (*Natalia on kyl kiva. - Ai kuka?*)

4) Sanajärjestyksestä

Puhekielessä on melko tavallista, että verbi, varsinkin kieltoverbi, on lauseen, varsinkin vastauksen, alussa ennen subjektia (*Puhutsä suomee? - Puhun mä vähä. - Tuleeks Kaija? - Emmä tiä.*)

5) *yks - se*

- *yks* - puhujalle tuttu, mutta kuulijalle uusi (*Son yks Heikki.*)
- *se* - molemmille periaatteessa tuttu (*Son se Heikki.*)

Pronominia *se* käytetään myös silloin, kun puhutaan tutusta tai aiemmin mainitusta, kun taas sanaa *yks* käytetään tämän kappaleen dialogeissa samoin kuin pronominia *eräs*.

6) *Kuin nii?*

= Mitä tarkoitat?

7) *Hei*

Hei esiintyy keskustelussa ensimmäisen repliikin alussa tai kun halutaan kiinnittää kuulijan huomio.

8) *Jaa-a*

Sanaa käytetään repliikin alussa, kun puhuja ei tiedä varmasti vastausta.

9) *Kiva*

Sanalla *kiva* on tässä kaksi merkitystä:

- laajakäyttöinen adjektiivi (*kiva juttu, kiva paikka, kiva koira, kiva kaveri*)
- osoittaa keskustelun aiheen loppuun käsitellyksi ja puhujan asenteen myönteiseksi (*Kiva, tavataan sit huomenna. - Kiva joo.*).

10) *Nii*

Partikkelia *nii* käytetään, kun vastataan tarkistuskysymykseen, eli jos toinen kysyy varmistaakseen, että on ymmärtänyt oikein, voi kysymykseen vastata *nii* (*Ai niiv vähä? - Nii.*).

11) Sananloppuinen *n* voi puheessa:

- kadota
vähä = vähän, nähää = nähdään, venäläine = venäläinen
- muuttua seuraavan sanan alkukonsonantin kaltaiseksi
niin minäkin → niim mäki, puhutaan vaan → puhutaav vaa, ihan jees → ihaj jees, Minä olen Matias → Mä oom Matias.
- ääntyä **m**:nä, kun seuraavan sanan alussa on **p**
niin painava → niim painava
- säilyä
mä oon = olen, puhelin, samoin

KAPPALE 2

kielioppi

Kieltoverbi

olla	puhuu	kysyy
mä en o(o) / mäenno	mä en puhu	mä en kysy
sä et o(o) / säetto	sä et puhu	sä et kysy
se ei o(o) / seio	sei puhu	sei kysy
me ei olla / meiolla	mei puhuta	mei kysytä
te ette o(o) / teette o	te ette puhu	te ette kysy
ne ei o(o) / neio	nei puhu	nei kysy

Kielteisessä ilmauksessa on subjekti, kieltoverbi ja pääverbin vartalo. Ne voidaan ääntää kaikki erikseen, kaikki yhteen tai osittain yhteen ja erikseen (*me ei olla, meiolla, mei olla*).

Jos vastaus on vain kieltoverbi minä-persoonassa, se voi lyhentyä muotoon *E* (*Ootsä Pekka? - E.*). Katso myös "sananloppuinen n", kappale 1, selitys 11.

PANKKIAUTOMAATTI

- Anteeks, saaks kysyy?
- Joo, iha hetki vaa. No nii.
- Mis tääl ol lähin pankkiautomaatti?
- Tääl sisäl ei o, mut tuol ulkona on.
- Kiitti.

miten nii?

Maarit Berg • Leena Silfverberg

Kato HEI

PUHEKIELEN ALKEET

moi!

Kato hei rakentaa sillan puhutun ja kirjoitetun kielen välille. Oppikirja esittelee kattavasti suomen puhekielen kieliopin ja kertoo puhutun kielen lainalaisuuksista. Kirjan dialogit on kirjoitettu puhuttuun muotoon, ja niissä tutustutaan elävään suomalaiseen keskustelukulttuuriin erilaisissa arkitilanteissa. Mukana on runsaasti dialogeihin liittyviä tehtäviä. Kirjan lopussa on esitetty systemaattisesti puhutulle kielelle ominaiset äänne-, muoto- ja lauseopilliset piirteet. Siellä käsitellään myös puhekielen sanastoa sekä puheelle tyypillisiä keskustelupartikkeleita.

Kato hei soveltuu erinomaisesti kaikille suomen kielen oppijoille sekä kurssi- että itseopiskelumateriaaliksi. Kirjan dialogit tarjoavat sopivan tasoisen haasteen niin alkeisoppijoille kuin edistyneillekin suomen kielen opiskelijoille.

Kato hei -oppimateriaalikokonaisuutta täydentää erikseen hankittava äänite.

ISBN: 978-951-792-882-3 • 88.207

FINN LECTURA
www.finnlectura.fi